

КАРТИНИ СВІТУ В АСПЕКТІ ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ, ЛІНГВОКОГНІТИВІСТИКИ Й ЕТНОЛІНГВІСТИКИ

УДК 81'1

КОНЦЕПТУАЛЬНА VS МОВНА КАРТИНА СВІТУ: ВЗАЄМОДІЯ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ

Василь БЯЛИК (Чернівці, Україна)

e-mail: v.bialyk@chnu.edu.ua

БЯЛИК Василь. КОНЦЕПТУАЛЬНА VS МОВНА КАРТИНА СВІТУ : ВЗАЄМОДІЯ ТА ВЗАЄМОВПЛИВ

У статті розглядаються чинники, які формують мовну та концептуальну картини світу. Взаємовідношення між цими двома типами картин світу пов'язано з мисленнєвомовленнєвою діяльністю людини та відображенням навколишньої дійсності у її свідомості. При цьому мова нерозривно пов'язана з дією індивіда, його чуттєво-практичним відношенням до дійсності у процесі її пізнання. З іншого боку, мова в першу чергу пов'язана безпосередньо з мисленням, і в гносеологічному плані правильним є відношення не "мова – мислення – світ", а "мовомислення – світ". Очевидно, є потреба розглядати процес відображення світу як єдиний мисленнєво-мовний процес. Тому, говорячи про мовну картину світу, треба розуміти її як мовно-мисленнєву картину світу. Концептуальна картина світу, будучи відображенням у свідомості навколишнього реального світу, створюється за участю різних типів мислення (і невербального в тому числі), що робить її незмірно складнішою й багатшою, ніж мовна картина світу.

Ключові слова: мовна картина світу, концептуальна картина світу, взаємовплив, взаємовідношення, мова, мислення.

BIALYK Vasyi. CONCEPTUAL VS LANGUAGE WORLDVIEW : CORRELATION AND INTERINFLUENCE

In modern linguistics the correlation of language and thinking is interpreted as a problem of the correlation of language worldview and notional or conceptual worldview, different approaches and views of this problem being another evidence of the complexity and versatility of the phenomenon under consideration. Thinking which is capable to adequately reflect the regularities of world cognition and keep it in the consciousness, in the notional sphere, is a means of world cognition. But the very language is a means of consolidating this reflecting activity of thought. To separate language, a word from action, from sensitive and practical attitude of an individual towards reality means to consider it as a closed and completely separate unit. However, a person constantly uses signs in a real situation. Thus, the assertion of the correlation "world – language – consciousness" is not completely correct as language is not between the world and the thinking. Language cannot reveal the truth of being only through its form, through the matter of sign. The regularities of the world are reflected and cognized only in the conceptual system of a person. So language first and foremost is connected with thinking, and in the gnosological respect the relationship "linguothinking – world" is correct but not the one expressed by "language – thinking – world". Obviously, it is necessary to consider the world reflection process as the whole linguothinking one. So, speaking of the language worldview, we have to understand it as a linguothinking one. The conceptual worldview, being the reflection of the surrounding real world in the consciousness, is formed involving various types of thinking including non-verbal. This makes it richer and more complex than language worldview. There is no doubt that conceptual worldview is more dynamic than its language counterpart because it responds immediately to all changes of this changing world. That is why their interaction is marked by the dominant role of the conceptual worldview. Another important characteristics of conceptual worldview is that its operative units are usually represented by imagery, concepts, ideal entities which are not found in language. This is the so-called *lingua mentalis* (mental lexicon) in terms of cognitive linguistics which considers verbalized knowledge as reflected in linguistic signs semantics. Language worldview is a part of more vast and holistic worldview where a specific scheme of perception of reality for a given group is fixed. The language worldview units are bilateral signs as members of a semiotic system which are associated with sign bodies.

Key words : language worldview, conceptual worldview, interaction, correlation, language, thinking.

Постановка та стан дослідження проблеми. У сучасній лінгвістиці проблема зіставлення мови й мислення отримала інтерпретацію як проблема співвідношення мовної картини світу (МКС) і понятійної чи концептуальної картини світу (ККС), а існування різних поглядів у цій галузі доводить, що це питання надзвичайно складне й багатопланове. Лінгвістичні дослідження останніх років позначені підвищеним інтересом до питання співвідношення ККС і МКС [2; 16; 17; 23 та ін.].

Мислення, яке здатне адекватно відображати закономірності пізнання світу й утримувати їх у свідомості, у понятійній сфері, є засобом пізнання світу. Але саме мова виступає способом закріплення цієї відображальної діяльності мислення. Відокремити мову, слово від дії, від чуттєво-практичного відношення особистості до дійсності означає розглядати її як закриту й цілком окрему одиницю. Проте індивід завжди використовує знаки у реальній, предметній ситуації. Отже, твердження про співвідношення "світ – мова – свідомість" є не зовсім правильним, оскільки мова не стоїть між світом і мисленням. Мова не може розкривати істину буття тільки через свою форму, через матерію знака. Закономірності світу відображаються і пізнаються тільки в концептуальній системі людини. Мова в першу чергу пов'язана безпосередньо з мисленням, і в гносеологічному плані правильним є відношення не "мова – мислення – світ", а "мовомислення – світ". Очевидно, є потреба

розглядати процес відображення світу як єдиний мисленнєво-мовний. Тому, говорячи про МКС, треба розуміти її як мовно-мисленнєву картину світу.

Стосовно реального світу мова не може бути істинною або помилковою, тому що будучи формою матеріалізації понятійного світу, мова є такою, якою люди бачать навколишню їхню реальність. "Думка – сполучна ланка між дійсністю й мовою. Все йде від дійсності через думку в мову, і все від мови вертається через думку в дійсність" [4, с. 22]. Між думкою й словом лежить етап номінації, який пов'язує світ дійсності зі світом мови і встановлює кореляцію між предметом і обраним для її номінації звуковим відрізком. Аналіз мовних явищ допомагає "розкрити закономірності розумових процесів по розпредмечуванню, структуризації й категоризації властивостей і функцій речей, образи яких перехоплюються, зупиняються, фіксуються вербальними формами" [11, с. 17]. Із усього неозорого багатства сприйманого світу "в акті номінації отримують назву лише ті ...об'єкти, на які спрямована діяльність людини. Самі об'єкти можуть належати як до світу дійсного, так і світу вигаданого, але назва дається "зупиненій думці" про об'єкт" [13, с. 36]. Наділяючи мовний знак значенням, у якому відображається когнітивна дискретизація реальності, людина встановлює й коло способів його вживання.

В основі словесно-знакового уявлення про предмет або явище та їхні класи лежить, як правило, тільки одна ознака (хоч не завжди найбільш істотна), яка стає представником усього класу предметів або явищ у її цілісності. Очевидно у цьому проявляється універсальність механізму номінації – одиничне стає представником загального.

При цьому сам процес виокремлення такої ознаки при номінації й спосіб опису предмета або явища не визначаються її властивостями, а цілком детерміновані культурою й найбільш важливими цінностями, виробленими соціумом. Останні, у свою чергу, зумовлені особливостями розвитку цієї соціолінгвокультурної спільноти – побутом, традиціями, географічним положенням тощо. Це означає, що причина асиметрії вербальної категоризації дійсності в різних мовах лежить за межами мови, оскільки зумовлена загальною практикою й відношенням людини до предмета або явища світу на певному рівні оволодіння цим світом. "Різні мови – це аж ніяк не різні позначення однієї й тієї ж речі, а різні бачення її" [5, с. 312]. За словами У. Чейфа, опис будь-якої мови неможливий без врахування того, що робиться в головах людей, і тому "у системі мовних назв... відображається склад розуму не тільки носія мови, але у певному розумінні і його мовної спільноти як особливої етнічної групи" [22, с. 35–73].

А. Вежбицька пише про антропо- і етноцентричність мовного значення: воно відображає загальні властивості людської природи, з одного боку, й орієнтоване на даний етнос, – з іншого [3, с. 5]. Антропоцентризм детермінації концептуального простору є "відправною точкою теоретичної й практичної діяльності людини" [9, с. 86]. Подібну думку висловлює також Ю.Д. Апресян, коли пише про те, що значення, які виражаються в мові, складаються в єдину систему поглядів, певним чином колективну філософію, що нав'язується як обов'язкова для всіх носіїв мови [1].

Виходячи з тези про взаємодію мови й мислення, у вітчизняній філософії (Г.А. Брутян, Р.І. Павільоніс, Г.Рамішвілі та ін..) і лінгвістиці (А.Д. Белова, Г.В. Колшанський, О.С. Кубрякова та ін..) проводиться розмежування між ККС і МКС, межі яких, за висловом Ю.М. Караулова, дуже "хиткі й невизначені" [7].

Метою статті є спроба виявити релевантні характеристики МКС та ККС і встановити можливість їх взаємодію та взаємовплив.

Виклад матеріалу та основні результати дослідження. ККС, будучи відображенням у свідомості навколишнього реального світу, створюється за участю різних типів мислення (і невербального в тому числі), що робить її незмірно складнішою й багатшою, ніж МКС. Немає сумніву, що ККС також більш динамічна у своєму розвитку, ніж мовна, тому що негайно реагує на всі зміни постійно мінливого світу. Тому у взаємодії ККС і МКС саме першій належить роль імпульсу. Оперативними одиницями ККС є образні концепти, гештальти й ідеальні сутності, що не завжди мають позначення в мові, – це *lingua mentalis* (ментальний лексикон) у термінах когнітивної лінгвістики, що розглядає вербалізовані знання, відображені в семантиці мовних знаків.

МКС існує як частина більш широкої й цілісної картини світу, у ній зафіксована специфічна для даного мовного колективу схема сприйняття дійсності. Фундамент МКС становлять значення, які "витягаються з мовних форм і потім абстрагуються на цій основі" [14, с. 143]. Субстратами МКС є мовні форми, тобто знаки, які, як члени семіотичної системи, є двохплановими й поєднують значення з тілами знаків. У когнітивній лінгвістиці значення трактується як фрагмент концептуальної інформації, "к в а н т (розбивка наша. – Б.В.) досвіду, підведений під дах знака" [14, с. 157], тобто мовна форма розглядається по лінії знак – референт крізь призму досвіду людини від спілкування з референтом. Вербалізована частина знань про об'єкти, представлена лексичними одиницями, і становить МКС.

Учені, що займаються вивченням ролі мовних чинників у створенні КС, не відкидають можливості розмежування ККС і МКС, так само як і їхньої взаємодії, і визнають існування сфер взаємного перетину й накладення. Але трактують це по-різному. Так, Г.А. Брутян і Г.В. Колшанський вважають, що МКС, що виникає в процесі пізнання у зв'язку з активною роллю мови й завдяки її специфічних особливостей, "у цілому й головному збігається з логічним відображенням світу у свідомості людей" [2; 10]. Це пояснюється єдністю й універсальністю абстрактного характеру людського мислення, єдиним категоріальним апаратом і єдиною біологічною організацією людини. Однак оскільки ця КС складається в результаті пізнавальної діяльності різних груп людей – діяльності, зумовленої історичними, географічними й іншими чинниками, – у МКС зберігаються периферійні ділянки. У них, на думку цих авторів, зосереджена інформація про світ, що доповнює й характеризує загальну картину й відрізняється від мови до мови (гіпотеза "лінгвістичної додатковості") [2; 10].

Як заперечення такої точки зору О.С. Кубрякова наводить той факт, що думка людини в акті номінації фіксується у вигляді визнаного суспільством знака, й тому все, що "отримало найменування, вичленоване людським розумом і ввійшло до фонду знань, який поділяється з іншими людьми". [14, с. 148]. У цьому розумінні позиція О.С. Кубрякової, яка вважає сферу МКС підпорядкованою ККС, виглядає більш переконливою.

Усередині ККС лінгвісти виокремлюють дві зони мовної взаємодії. Зона МКС-1 – це зона повного збігу МКС й ККС, у якій мова безпосередньо впливає на формуючі концепти і ніби "нав'язує" спосіб втілення їх у конвенціональну мовну форму [22, с. 38–39]. Будучи опосередкованими мовними позначеннями, знання в цьому випадку мають вербалізований характер і "впливають на процес найменування нових понять і явищ дійсності: вигляд нової одиниці буде обраний відповідно до наявних словотвірних моделей" [14, с. 14]. Інакше кажучи, МКС-1 задається готовими позначеннями реалій дійсності, які вказують на зв'язок між референтом і класом референтів та їхнім відображенням у свідомості людини. Це спрощує людині завдання співвіднесення дійсного світу зі світом її концептів. МКС-1 порівнюється з фізичною картою, на яку нанесений рельєф місцевості, але нічого не говориться про її заселення ([14, с. 178].

У зоні МКС-2 мова впливає на концепти абстракціями, сформованими на основі знань про властивості знаків і їх функціонування, а не мовними знаками як такими. При категоризації й членуванні світу новий досвід і позначення його відображення в когнітивній системі людини підводять під звичні рубрики класифікацій, тобто сприймаються через призму звичних понять і ономазіологічних категорій [14, с. 146]. МКС-2 є внаслідок цього більш складною порівняно з МКС-1. Якщо продовжити метафору географічної карти, то МКС-2 з'являється як "карта, уже освоєна людиною, на яку нанесені держави, міста й інші населені пункти" [14, с. 171]. Різні класифікації лексики сприяють не стільки впорядкуванню лексики, скільки впливають на процес називання дійсності, підводячи позначувану в даному процесі реалію під відому категоріальну схему [14, с. 149]. Виходячи із усього вищевикладеного, можна зробити висновок, що у такий спосіб акцентується організаційна роль мови в процесі членування й сприйняття людиною навколишнього світу. Лексикон найбільш тісно пов'язаний з членуванням навколишньої дійсності.

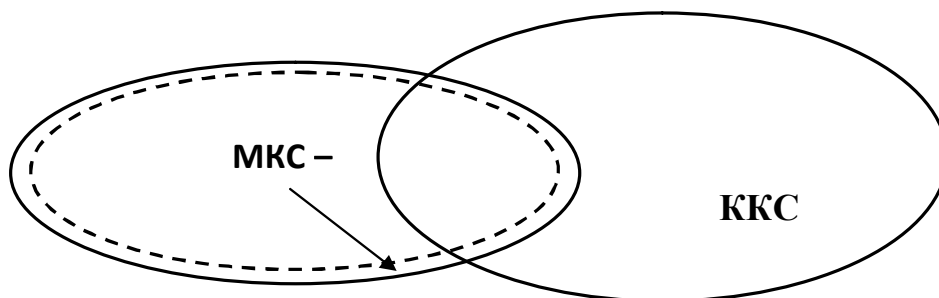

Рис. 1. Взаємодія MKC та KKC

Поява нових одиниць відображає фіксацію у мові змін, що відбуваються в KKC, найбільш наочно й очевидно демонструючи складну взаємодію й переплетення KKC і MKC (рис. 1). Думка про існування різної MKC, мовної ментальності не спростовує думку про існування єдиного для всіх мислення. Вербальна картина світу є супутником KKC й відіграє певну роль у процесі пізнання.

Загалом MKC можна розглядати як важливий складник концептуальної моделі світу в голові людини, тобто сукупності уявлень і знань людини про світ.

MKC мислиться як глобальний мовний конструкт світу, що виникає у людей внаслідок контактів з ним. MKC, будучи способом зберігання мовних знань і знань про світ, невід’ємна від KKC. Мова ніби вплетена в концептуальну систему й загалом "служить для подальшої будови й символічного уявлення її змісту" [18, с. 3].

Отже, MKC підпорядкована KKC. Відповідно, можна стверджувати, що будь-яка зміна KKC, наприклад, у зв’язку із надбанням нового або, навпаки, відмовою від старого знання, спричинює відповідну зміну у MKC.

У спрощеному вигляді MKC визначається як семантика словника й семантика граматики, "складених" разом, що означає, що знання людини про світ є не що інше, як семантична система мови. KKC трактується як експлікація за допомогою мови будь-якого іншого змісту, що відрізняється від змісту словника й граматики [8, с. 12].

Отже, MKC традиційно розглядають як складову частину KKC. MKC виконує дві функції: 1) означення основних елементів у KKC; 2) експлікації засобами мови KKC (рис. 2). KKC більш широке поняття, ніж MKC; причому в створенні першої беруть участь усі типи мислення, у тому числі й невербальні [20, с. 6].

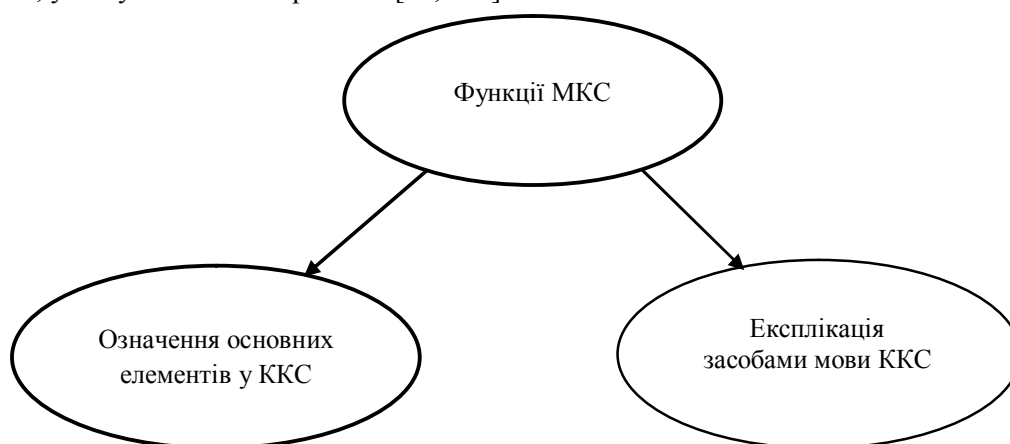

Рис. 2. Функції MKC

KKC визначається як цілісний глобальний образ, що лежить в основі світобачення людини, що виникає під час її різноманітних контактів зі світом і є результатом усієї духовної активності людини [20, с. 19–21], він об’єднує погляди й уявлення індивіда про світ.

KKC тлумачиться як образ світу, не "одягнений" у яку-небудь систему знаків, проте може бути переведена в знакову форму. Розподіл світу за допомогою мови здійснюється

шляхом накладення на світ концептуальної сітки (тобто шляхом виділення концептів і ситуаційної сітки, а саме шляхом виділення ситуацій) [Sweester 1990 – цит. за: 12, с. 9].

ККС у різних людей можуть бути різними, наприклад, у представників різних епох, різних соціальних і вікових груп. Однак потрібно зауважити, що люди, які розмовляють різними мовами, можуть за певних умов мати близькі ККС, а люди, які спілкуються однією мовою, – різні.

ККС – динамічне утворення у свідомості людини, що накопичує й обробляє інформацію про світ, як стверджують автори колективної праці "Роль человеческого фактора в языке" [14, с. 142]. Вона складніша й багатша за МКС саме тому, що створюється різними типами мислення, включаючи невербальне. Знання, отримані вербальним і невербальним шляхом, тобто такі, що мають мовну основу і які мають якусь іншу природу, тісно переплітаються в ККС, що робить завданням розрізнення цих двох систем дуже складним. ККС – це не лише система понять про сукупність реалій довкілля, але й система смислів, що втілюються у ці реалії через слово-знак і слово-концепт. Водночас МКС – це мозаїкоподібна польова система взаємопов'язаних мовних одиниць, яка через складну систему лінгвістичних і граматичних значень відбиває об'єктивний стан речей довкілля і внутрішнього світу людини, тобто загалом картину світу як таку [6, с. 53].

Одним із завдань лінгвістики на даному етапі є вивчення того, як пізнання відображається у мові. Внаслідок пізнавальної діяльності людина категоризує окремі ділянки ККС. ККС, відображена в голові людини, є досить складним явищем. Вона надзвичайно варіативна й мінлива. Водночас у ній є елементи спільності, які забезпечують взаєморозуміння людей. Процес мислення полягає в утворенні все нових зв'язків між різними уявленнями й поняттями.

До ідеї відображення людиною об'єктивної КС багато когнітологів ставляться скептично. У відповідь на цей скептицизм можна навести вислів О.С. Кубрякової: "... ми сприймаємо світ у тих перцептивних діапазонах, які визначаються біопрограмою людини, і, з одного боку, ми чуємо не всі звуки, не все можемо побачити або визначити на дотик.

А з іншого, навпаки, судимо про багато речей, аж ніяк не відомих нам через безпосереднє спостереження. Але якщо сприймати – значить активно здобувати інформацію із потоку енергії, що до нас надходить, і якщо процес переробки інформації з навколишнього світу сприяє дедалі глибшому розумінню світу й усього всесвіту, усе ж є підстави вважати, що ми пізнаємо світ у його онтологічній суті – світ, яким він є" [15, с. 7].

Під час дослідження проблеми відображення КС в людській мові доводиться виходити з такої тріади: навколишня дійсність, віддзеркалення цієї дійсності в мозку людини й відображення результатів цього віддзеркалення в мові. Мова певним чином відображає процес пізнання реальності людиною, а не копіює її. Первинна система репрезентації дає модель світу, засновану на чуттєвих даних, пам'яті, інтроспекції й зворотному зв'язку.

Вторинна система репрезентації дає таку модель, у якій світ і наші дії в ньому виражаються або потенційно можуть бути виражені словами. Це значить, що спочатку наше чуттєве сприйняття світу накладається на концептуальну репрезентацію, а потім вже ця концептуальна репрезентація накладається на репрезентацію мовну [12, с. 9].

Як справедливо зазначає О.Г. Почепцов, уявлення або відображення світу побудоване на принципі піків: відображення світу здійснюється шляхом відображення його піків. Іншими словами, відображенню підлягає не світ загалом, а лише його піки, тобто його складові, які здаються мовцеві найбільш важливими, найбільш релевантними, такими що найбільш повно характеризують світ [19, с. 111].

Даючи негативну оцінку гіпотезі лінгвістичної відносності, учені висловлюють думку, що будь-яка мова у своїй генезі є результатом відображення людиною навколишнього світу, а не є самодостатньою силою, що творить світ. Неоднакове членування позамовного континууму пояснюється відмінностями асоціацій і мовного матеріалу, що зберігся від колишніх епох [21, с. 76].

Таким чином, введення в категоріальний апарат лінгвістики понять КС, МКС, ККС обумовлене прагненням когнітологів і лінгвокогнітологів глибше досліджувати зв'язок між

мовою, свідомістю, мисленням і культурою. Роль МКС зводиться не тільки до означення субстратів ККС, але й до участі в структуризації знання.

Висновки. Необхідно зазначити, що, незважаючи на розмаїття поглядів з приводу сутності МКС і ККС, ми приходимо до думки, що кожна мова малює свою картину, яка зображує дійсність, трохи інакше, ніж це роблять інші мови і водночас передає певну інформацію про навколишній світ.

Важливо також зауважити, що вся проблематика когнітивної лінгвістики концентрується навколо її основних категорій, якими є КС, МКС, ККС та їх складниках і похідних, таких як: концепт, концептуалізація й категоризація. В перспективі важливо зосередитися на антро-етноцентричних параметрах МКС та ККС та особливостях категоризації й концептуалізації мовного простору.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Апресян Ю. Д. Дейксис в лексике и грамматике и наивная модель мира / Ю. Д. Апресян // Избранные труды. – М. : Языки русской культуры, 1995. – Т. 2 : Интегральное описание языка и системная лексикография. – С. 629–650.
2. Брутян Г. А. Язык и картина мира / Г. А. Брутян // Научные доклады высшей школы. Философские науки. – М., 1973. – № 1. – С. 108–111.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая ; [перевод с английского; отв. ред. М.А. Кронгауз ; вступ. статья Е.В. Падучевой]. – М. : Русские словари, 1996. – 416 с.
4. Гак В. Г. Лексическое значение / В. Г. Гак // Языкознание. Большой энциклопедический словарь / [гл. ред. В. Н. Ярцева]. – [2-е изд.]. – М. : Большая российская энциклопедия, 1998. – С. 261–263.
5. Гумбольдт В. Язык и философия культуры / В. Гумбольдт ; [пер. с нем. под ред. и с предисл. Н. В. Рамишвили]. – М. : Прогресс, 1985. – 451 с.
6. Жайворонок В. В. Проблема концептуальной картины світу та мовного її відображення / В. В. Жайворонок // Культура народов Причерноморья. – № 32. – 2002. – С. 51–53.
7. Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. : Наука, 1987. – 261 с.
8. Касевич В. Б. Язык и знание / В. Б. Касевич // Язык и структура знания / [отв. ред. Р. М. Фрумкина ; ИЯ АН СССР]. – М. : Ин-т языкознания АН СССР, 1990. – С. 8–25.
9. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский. – М. : Наука, 1990. – 101 с.
10. Колшанский Г. В. Объективная картина мира в познании и языке / Г. В. Колшанский; [отв. ред. А. М. Шахнарович ; предисл. С.И. Мельник и А. М. Шахнаровича]. – [2-е изд., доп.]. – М. : Едиториал УРСС, 2005. – 128 с. – (Лингвистическое наследие XX века).
11. Коровкин М. М. Созидющее сознание : от мира вещей к миру слов (когниция, номинация, коммуникация) / М.М. Коровкин // Когнитивные аспекты языкового значения : межвуз. сб. науч. трудов. – Иркутск : ИГЛУ, 1997. – С. 17–28.
12. Кравченко А. В. Проблема языкового значения как проблема представления знаний / А. В. Кравченко // Когнитивные аспекты языкового значения : межвуз. сб. науч. трудов. – Иркутск : ИГЛУ, 1997. – С. 3–16.
13. Кубрякова Е. С. Части речи в ономазиологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1978. – 114 с.
14. Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова. – М. : Наука, 1986. – 158 с.
15. Кубрякова Е. С. Части речи с когнитивной точки зрения / Е.С. Кубрякова // РАН. Институт языкознания. – М. : Наука, 1997. – 329 с.
16. Кубрякова Е. С. Семантика в когнитивной лингвистике (о концепте контейнера и формах его объективации в языке) / Е. С. Кубрякова // Известия АН. Серия литературы и языка. – 1999. – № 5–6. – Т. 58. – С. 3–12.
17. Огуй О. Д. Мовна та концептуальна картини світу : Огляд проблеми та пошук перспективи // Іноземна філологія. – Львів : ЛНУ, 2012. – Вип. 117. – С. 3–35.
18. Павиленис Р. И. Проблема смысла / Р. И. Павиленис // Современный логико-философский анализ языка. – М. : Мысль, 1983. – 286 с.
19. Почепцов О. Г. Языковая ментальность : способ представления мира / О. Г. Почепцов // ВЯ. – 1990. – № 6. – С. 110–122.
20. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира / [Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова, В. Н. Телия, А. А. Уфимцева; отв.ред. Б. А. Серебренников]. – М. : Наука, 1988. – 216 с.
21. Серебренников Б. А. О материалистическом подходе к явлениям языка / Б. А. Серебренников. – М. : Наука, 1983. – 320 с.
22. Чейф У. Л. Память и вербализация прошлого опыта / У. Л. Чейф // Новое в зарубежной лингвистике. – М. : Радуга, 1983. – Вып. XII. – С. 35–73.
23. Яковлева Е. С. Фрагменты русской языковой картины мира (модели пространства, времени и восприятия) / Е.С. Яковлева. – М. : Языки русской культуры, 1994. – 344 с.

REFERENCES

1. Apresyan, Yu.D. (1993) Deixis v leksike i grammatike i naivnaya model mira. [Deixis in Lexis and Grammar and Naive Model of the World] / Selected papers. – Moscow : Yazyki russkoy kultury.

2. Brutyan, G. A (1973) Yazyk i kartina mira [Language and Worldview]/ Nauchnye doklady vyshyey shkoly. Filosofskie nauki. No 1 – P. 108–111.
3. Wierzbicka, A. (1996) Yazyk. Kultura. Poznanie [Language. Culture. Cognition]–Moscow : Russkie slovari.
4. Gak, V.G. (1998) Leksicheskoye znachenie [Lexical Meaning]/ Bolshoy entsyklopedicheskiy slovar. – Moscow : Bolshaya rossiyskaya entsyklopedia. – P. 261-263.
5. Humboldt, W. (1985) Yazyk i filosofiya kultury [Language and philosophy of Culture]. – Moscow : Progress.
6. Zhayvoronok, V.V. (2002) Problema kontseptualnoy kartyny svitu ta movnoho yiyi vidobrazhennya [The Problem of Conceptual Worldview and Its Linguistic Reflection] / Kultura narodov prichernomorya. – No 32. – P.51–53.
7. Karaulov, Yu. N. (1987) Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost' [Russian Language and Language Personality] – Moscow : Nauka.
8. Kasevich, V.V. (1990) Yazyk i znanie [Language and Knowledge]. – Moscow ; Institut yazykoznanija AN SSSR. – P. 8-25.
9. Kolshanskiy, G.V. (1990) Obyektivnaya kartina mira v poznanie i yazyke [Objective Worldview in Cognition and Language]. – Moscow ; Nauka.
10. Kolshanskiy G.V. (2005) Obyektivnaya kartina mira v poznanie i yazyke [Objective Worldview in Cognition and Language]. – Moscow : Editorial.
11. Korovkin, M.M. (1997) Sozidayushcheye soznanie : ot mira veschey k miru slov (kognitsiya, nominatsiya, kommunifikatsiya) [The Creative Consciousness : From the World of Things to the World of Words (Cognition, Nomination, Communication)] // Kognitivnye aspekty yazykovogo znacheniya. – Irkutsk : IGLU. – P. 17-28.
12. Kravchenko, A.V. (1997) Problema yazykovogo znacheniya kak problema predstavleniya znaniy [The Problem of Linguistic Meaning as a Problem of Knowledge Presentation] // Kognitivnye aspekty yazykovogo znacheniya. – Irkutsk : IGLU. – P.3-16.
13. Kubryakova, E.S. (1978) Chasti rechi v onomasiologicheskom osveschenii [Parts of Speech in Onomasiological Aspect]. – Moscow : Nauka.
14. Kubryakova, E.S. (1986) Nominativnyi aspekt rechevoy deyatel'nosti [Nominative Aspect of Speech Activity]. – Moscow : Nauka.
15. Kubryakova, E.S. (1997) Chasti rechi s kognitivnoy tochki zreniya [Parts of Speech From Cognitive Point of View] – Moscow : Nauka.
16. Kubryakova, E.S. (1999) Semantika v kognitivnoy lingvistike (o kontsepte konteynera i formah ego obyektivatsiyi v yazyke [Semantics of Cognitive Linguistics (on a concept of container and forms of its objectivization in language)]. – Izvestiya AN , No 5-6. – Vol. 58. –P.3-12.
17. Ogui, O.D. (2012) Movna ta kontseptualna kartyna svitu : ohlyad problemy ta poshuk perspektyvy [Language and Conceptual Worldview : Issue Survey and Search for Perspective]. – Inozemna Filologia, Vyp.117. – Lviv :LNU. – P. 3-35.
18. Pavilenis, R.I. (1983) Problema smysla [The Problem of Sense] – Moscow : Mysl.
19. Pocheptsov, O. G. (1990) yazykovaya mentalnost ; sposob predstavleniya mira [Linguistic Mentality : The Way of World Presentation] – Voprosy yazykoznanija, No 6. – 110-122.
20. Rol chelovecheskogo faktora v yazyke. Yazyk i kartina mira [The Role of Human Factor in Language. Language and Worldview] eds. Serebrennikov B.A. et al. – Moscow : Nauka.
21. Serebrennikov, B.A. (1983) O materialisticheskom podhode k yavleniyam yazyka [On Materialistic Approach to Language Phenomena] – Moscow : Nauka.
22. Chafe, W.L. (1983) Pamyat i verbalizatsiya proshlogo opyta [Memory and Verbalization of Past Experience] / Novoe v zarubezhnoy lingvistike, Vyp.12. – Moscow : Raduga. – P. 35-73.
23. Yakovleva, E.S. (1994) Fragmenty russkoy yazykovoy kartiny mira (modeli prostranstva, vremeni i vospriyatiya) [Fragments of Russian Worldview (Models of Space, Time, and Perception)]. – Moscow : Yazyki russkoy kultury.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Василь Бялик – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри комунікативної лінгвістики та перекладу Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Наукові інтереси: лексична семантика, когнітивна лінгвістика, переклад.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Vasyl Bialyk – Doctor of Philology, Professor, Head of the Department of Communicative Linguistics and Translation at Chernivtsi National University.

Scientific interests: lexical semantics, cognitive linguistics, translation.